

П. Латковський,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права
Чернівецького юридичного інституту
Національного університету «Одеська юридична академія»

**МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНІ ВІДНОСИНИ
ТА ЇХ ВПЛИВ НА ВАЛЮТНУ ПОЛІТИКУ КРАЇНИ**

Постановка проблеми. Валютна політика представляє собою сукупність заходів у сфері валютних відносин, здійснюваних державою всередині країни та у міжнародних валютно-кредитних зв'язках відповідно до стратегічних цілей країни. Завдання валютної політики держави на різних етапах історичного розвитку визначаються валютно-економічними положеннями країни, процесами, які відбуваються у системі світового господарства. Залежно від цих факторів кожна країна окреслює напрямки та форми валютної політики. Зміни, які відбуваються у світовій валютній системі, виражені не тільки в необхідності захисту стійкості національної валюти внаслідок глобалізації та криз світової фінансової системи, які все частіше проявляються, зміни виражені і у стані міжнародних валютних відносин, які впливають на валютну політику країни та залежать від розвитку світової економіки та політичного стану.

Мета дослідження – аналіз впливу міжнародних валютних відносин на валютну політику країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Вивченням міжнародних валютних відносин вже досить довго займаються науковці багатьох країн світу. Раніше стверджувалося, що, на відміну від міжнародної торгівлі, боргу чи іноземних інвестицій, внутрішня валютна політика та пов'язана з нею зовнішня монетарна політика були занадто технічно-складними

та віддаленими від проблем масової громадськості та інтересів суспільства [1]. Неточність даного вислову продемонстрував бурхливий розвиток золотого стандарту та сучасний розвиток валютної політики в малих економіках країн Північної Європи та країн, які ще розвиваються.

Розпад Бреттон-Вудської системи посилив інтерес до цього питання, і вже в 1980-х роках міжнародні валютні справи зайняли настільки важливе місце у внутрішній і міжнародній політиці, що заслуговували на широку увагу науковців. Підвищення курсу долара США на 50% та хвилююча буря на внутрішньому та міжнародному рівні, яка викликала занепокоєння, різке падіння валюти в багатьох країнах, що розвивалися з великою заборгованістю, а також суперечливі спроби зафіксувати європейські валютні курси – все це спонукало дослідників до детального вивчення даного питання.

Починаючи з 1990 року, міжнародні валютні відносини набули надзвичайної ваги на практиці, і, відповідно, зросла важливість їхнього більш детального вивчення. Політика обмінного курсу була в центрі декількох, можливо, найбільш вражаючих останніх подій у міжнародно-економічній системі: створення єдиної європейської валюти, хвилі валютних криз, які прокотилися Азією, Латинською Америкою, центральними та східними європейськими країнами між 1994 та 1999 роками, Велика

Рецесія 2008 року та глобальна фінансова криза 2020 року, що триває по сьогоднішній день, причиною якої є SARS-CoV-2 коронавірусна інфекція, яка уразила весь світ.

Хоча більшість вагомих досліджень міжнародних валютних відносин є відносно недавніми, вони вже породили цікаві та важливі теоретичні підходи, аналітичні аргументи та емпіричні висновки. Аналізуючи зміст цих робіт, не намагаючись вичерпно охопити наукову літературу, яка швидко розвивається, можна дійти висновку, що існують дві взаємопов'язані системи міжнародних валютних відносин, які потребують більш детального пояснення. Першою є **національна**: це політика окремих урядів щодо своїх валютних курсів. Другою – **глобальна**: як характер міжнародної валютної системи. Ці дві окремі, на перший погляд, системи, взаємодіють одна з одною важливими способами та методами.

Вибір національної політики, особливо великих, економічно-розвинутих країн, має потужний вплив на природу міжнародної валютної системи в цілому. Велика Британія та Сполучені Штати були, по суті, творцями класичного золотого стандарту та Бреттон-Вудського грошового порядку, відповідно, їхні рішення вийти з цих систем фактично поклали їм край. Таким же чином, глобальний валютний режим здійснює потужний вплив на вибір основного курсу розвитку національної політики. Невеликі країни, такі як Бельгія, Коста-Ріка чи Нідерланди, фіксували свій обмінний курс до золота аж до 1914 року, до долара чи до іншої міжнародної валюти з 1945 року, тоді, коли більшість їх сусідів зробили ці кроки набагато раніше. Національна та міжнародна валютні політики взаємодіють складним чином, але для спрощення аналізу корисно розглянути окремі залежні змінні: вибір національної валютної політики урядів та характер міжнародної валютної системи.

Зазначимо, що Бреттон-Вудська система, Бреттон-Вудська угода (англ. Bretton Woods system) це міжнародна система організації грошових відносин та торгових розрахунків, встановлена результаті Бреттон-Вудської конференції, що проходила з 1 по 22 липня 1944 року. Вона змінила фінансову систему, що ґрунтувалася на «золотому стандарті». Конференція започаткувала такі організації, як Міжнародний банк реконструкції та розвитку (МБРР) та Міжнародний валютний фонд (МВФ).

У 1971–1978 роках Бреттон-Вудську систему змінила Ямайська валютна система, заснована на вільній торгівлі валютою (вільною конвертацією валют), за якої курси валют встановлюються не державою, а ринком. Для неї характерне постійне коливання обмінних курсів, тому вони називаються плаваючими, на відміну фіксованих.

Бенджамін Дж. Коен – американський вчений, фахівець у галузі міжнародних грошових та фінансових відносин у своїй праці «Валютне управління державою: грошове суперництво та геополітичні амбіції» зазначає, що у будь-який момент часу обмежена кількість національних валют використовується як інструменти міжнародної торгівлі для розрахунків із зовнішньоторговельних операцій або збереження вартості для інвесторів та центральних банків. Те, як країни, валюти яких набувають міжнародної привабливості, вирішують використовувати цей статус, формує їхню стратегію валютного управління державою. У різних обставинах уряди-емітенти можуть вітати та просувати інтернаціоналізацію своєї валюти, терпіти її або активно протидіяти їй. Бенджамін Дж. Коен пропонує провокаційне пояснення застосовуваних стратегічних політичних рішень [2].

У всебічному огляді, що охоплює період від Другої світової війни до теперішнього часу, Дж. Коен

переконливо стверджує, що одна мета виділяється в якості основної мотивації для управління валютною державою: ступінь геополітичних амбіцій країни або її прагнення до створення або підтримання видного місця у міжнародному співтоваристві. Коли валюта стає інтернаціоналізованою, це збільшує потужність нації, яка її виробляє. У постійному протистоянні, яке є характерним для глобальної політики, ця додаткова перевага може мати велике значення, роблячи грошове суперництво невід'ємним компонентом геополітики. Автор вказує, що сьогодні основним прикладом грошового суперництва є назріла конфронтація між доларом США та китайським юанем. Дж. Коен описує, як Китай останніми роками енергійно просуває міжнародне положення своєї валюти.

Стосовно національної урядової валютної політики, то необхідно відмітити наступне. Уряд будь-якої країни повинен вирішити, чи закріпити свою валюту до долара, євро, або іншої національної валюти, золота (як було у попередні періоди), чи дозволити їй вільно плавати. Якщо уряд дозволить своїй валюті плавати, він має вирішити, чи має він намір дозволити валютним ринкам вільно встановлювати вартість валюти, чи має намір орієнтуватися на певний діапазон обмінних курсів. У останньому випадку уряду необхідно визначити бажаний рівень вартості валюти – чи, загалом, він вважає за краще, щоб обмінний курс був «сильним» (відносно підвищеним) чи «слабким» (відносно знеціненим). У деяких конкретних випадках уряду необхідно прийняти важливе рішення, наприклад, під час девальвації чи ревальвації валюти. Інакше кажучи, існує два типи національних рішень: одне стосується режиму управління валютою (наприклад, фіксованою чи плаваючою), а інше стосується рівня валюти (сильної чи слабкої).

Саме цей вибір і має значні фінансові, економічні та політичні наслідки, і досі не існує провідних економічних аргументів щодо оптимальної національної валютної політики. Цим міжнародна валютна політика суттєво відрізняється від іншої, наприклад, торгової. Існують вагомні економічні аргументи на користь переваги вільної торгівлі в економічному добробуті країни, і вільну торгівлю можна вважати базовою лінією, від якої національна політика відхиляється, а «відстань» від цієї вільної торгівлі є мірою, яку необхідно розкривати.

У валютній політиці немає чітких аргументів економічної ефективності за чи проти будь-якого конкретного рівня реального обмінного курсу. Сильна (оцінена) валюта – це валюта, яка є цінною відносно інших; саме це дає суспільству більшу купівельну спроможність. Однак сильна валюта також створює тенденцію більшої іноземної конкуренції національних виробників торгових продуктів (товарів і послуг, які вступають у міжнародну торгівлю), оскільки сильна валюта робить іноземні продукти відносно дешевшими. Існує економічний підхід до валютних союзів (і, дещо більш розширений, підхід до фіксованих валютних курсів), що ґрунтується на науковій літературі про оптимальні валютні зони, але ця література аж ніяк не є остаточною, тому й тут є мало суто економічних факторів, які могли б остаточно визначити внутрішню національно-урядову валютну політику.

Це означає, що національна валютна політика має бути розроблена з огляду на ті політичні наслідки, які її очікують та які матимуть на неї безпосередній економічний вплив, оскільки компроміси, які уряди повинні зважити, в основному залежать від вже сформованих цінностей (ідей), які закладаються різними соціально-політичними силами. Уряди повинні оцінити відносну важливість купівельної спроможності

споживачів, конкурентоспроможності виробників товарів, що реалізуються на внутрішньому та зовнішньому ринках, та стабільності номінальних макроекономічних показників.

Що ж стосується міжнародних валютних систем, то фактично існує два ідеальних типи міжнародного валютного режиму, з реальними системами, які тяжіють до того чи іншого. Одна з них – це система фіксованого курсу, в якій національні валюти прив'язані одна до одної за публічно оголошеним (часто законодавчо встановленим) паритетом. Деякі системи з фіксованою ставкою передбачають загальний зв'язок із таким товаром, як золото або срібло; інші використовують прив'язку до національної валюти, наприклад, долара США. Іншим ідеально типовим монетарним режимом є система вільного обертання, в якій вартість національної валюти змінюється залежно від ринкових умов та національної макроекономічної політики. Між цими двома типами існує багато потенційних послідовностей.

У світі існували три широко визначені міжнародні валютні порядки. Приблизно за 50 років до Першої світової війни і знову в істотно зміненій формі в 1920-х роках більшість провідних держав світу застосовували класичний золотий стандарт, квінтенсію системи фіксованих ставок. Відповідно до золотого стандарту національні уряди оголосили фіксовану вартість золота для своїх валют і зобов'язувалися обміняти золото на валюту за цим курсом. З кінця 1940-х до початку 1970-х років світ був організований у Бреттон-Вудський грошовий порядок, модифіковану систему фіксованих ставок. При Бреттон-Вудсі національні валюти були прикріплені до долара США, а долар США – до золота. Проте національні уряди могли і змінювали свої обмінні курси за незвичайних обставин, так що валюти не були так міцно закріплені, як за класичного золотого стандарту.

З 1973 року до теперішнього часу і короткочасно в 1930-х роках панував порядок, за якого найбільші країни мали більш-менш вільно плаваючі національні валюти без номінальної прив'язки, тоді як менші країни мали тенденцію або фіксуватися проти однієї з основних валют, або дозволити їхнім валютам плавати з різним ступенем державного управління.

У 80-х роках була представлена ідея цифрової валюти. У 2009 році був запущений біткойн, який ознаменував початок децентралізованої цифрової валюти на основі блокчейна без центрального сервера та жодних матеріальних активів. Також (відомі як криптовалюти [3]) цифрові валюти на основі блокчейна виявилися стійкими до спроб урядів регулювати їх, оскільки не було центральної організації чи особи, яка б могла їх вимкнути. Цифрову валюту розглядають як сукупність електронних даних (цифрового коду або позначення), що містяться в інформаційній системі.

У вересні 2021 року Верховною Радою прийнято проект закону «Про віртуальні активи» № 3637 від 11 червня 2020 року [4]. Навряд чи його можна назвати революційним, швидше це намагання держави дати «дозволене зелене світло» віртуальним активам в Україні, обіг яких фактично існує, але поза межами правового поля. Біткоїни дарують, купують, використовують у злочинних схемах і навіть декларують. Однак 5 жовтня Закон був повернений до парламенту на доопрацювання. Серед запропонованого: державне регулювання у сфері обороту віртуальних активів у межах своїх повноважень повинні здійснювати два державних органи: Національний банк України (стосовно віртуальних активів, що забезпечені валютними цінностями) та Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку. І тут виникає питання: чи зможе Національний банк та Національна комісія з цінних паперів та фондового

ринку врегульовувати своїми нормами всі наявні правовідносини, які стосуються тих чи інших віртуальних активів. А.В. Марущак, досліджуючи контрольню-наглядові повноваження Національного банку України, зосереджує увагу на тому, що Національний банк України здійснює регулювання надзвичайно важливими процесами в економіці країни – міжбанківський та готівковий сегмент валютного ринку України, рівень та динаміку обмінних курсів, показники інфляції та фактори її формування тощо [5]. Проф. Т.А. Латковська зазначає, що банківське регулювання – система заходів, що базуються на чинному законодавстві і за допомогою яких держава через центральний банк (або інший уповноважений орган) забезпечує стабільне й безпечне функціонування банків та визначає структуру і способи здійснення банківської діяльності [6].

Відомо, що монетарні режими можуть бути як регіональними, так і глобальними. У рамках міжнародної безкоштовної ставки, яка панувала з 1973 року, з'явилася або планувалась низка регіональних систем фіксованих ставок. Деякі включали просто прив'язування національних валют відносно невеликих країн до валюти більшої нації; наприклад, зона франка СФА (Африканське фінансове співтовариство) пов'язує валюти 12 африканських країн одна з одною та з французьким франком (а тепер і з євро). Кілька країн Латинської Америки та Карибського басейну так само прив'язали свої валюти до долара США, а інші розглядають цей зв'язок. Інший тип регіональної системи фіксованого курсу передбачає зв'язування низки регіональних валют одна з одною, часто як крок до прийняття спільної валюти. Так сталося з європейською валютною інтеграцією, яка розпочалася з обмеженої регіональної угоди, переросла в щось на зразок зв'язку німецької марки і врешті стала валютним сою-

зом з єдиною валютою та загальним європейським центральним банком. Країни Східного Карибського басейну та Південної Африки також створили валютні союзи.

Таким чином, нашими залежними змінними є: політика національного обмінного курсу окремих національних урядів, особливо вибір рівня та режиму своїх валют; і – міжнародний валютний режим, особливо ступінь прив'язки валют одна до одної. Звичайно, ці дві залежні змінні визначаються спільно. Вибір національної політики залежить від характеру міжнародної валютної системи, а на еволюцію глобальних валютних відносин сильно впливають рішення головних країн, що торгують та інвестують.

Міжнародні як валютно-кредитні, так фінансові відносини виступають складовою частиною та однією з найбільш складних сфер ринкового господарства. І це зрозуміло, адже в них фокусуються проблеми національної та світової економіки, розвиток яких історично йде паралельно, тісно переплітаючись. Процеси інтернаціоналізації та глобалізації світової системи збільшують міжнародні потоки товарів, послуг та особливо капіталів та кредитів. Процес фінансової глобалізації, який поступово посилюється, визначає якісно новий вектор інтернаціоналізації валютно-кредитних та фінансових відносин, надаючи їм рис цілісності, заснованої на взаємних інтересах країн, незважаючи на протиріччя та конфлікти у сфері.

Нині в умовах ринкової економіки особливо актуальним постає питання дослідження таких регуляторів міжнародних валютно-кредитних та фінансових відносин на національному та міждержавному рівнях, як ринковий та державний. На валютному ринку формуються попит та пропозиція валют та їх курсове співвідношення. Ринкове регулювання підпорядковане закону вартості, закону попиту та пропозиції. Дія цих законів за умов конкуренції

на валютних ринках забезпечує відносну еквівалентність обміну валют, відповідність міжнародних фінансових потоків потребам світового господарства, що з рухом товарів, послуг, капіталів, кредитів. Через ціновий механізм та сигнали динаміки валютного курсу на ринку економічні агенти дізнаються про запити покупців валют та можливості їх пропозиції. Тим самим ринок постає як джерело інформації про стан національної та світової економіки.

Зараз світова економіка перейшла до поступового відновлення, але епідемія поки що не переможена, і шок, з яким зіткнувся світ минулого року, продовжує чинити тиск на ключові світові процеси.

Навіть у той час, коли вся увага зосереджена на пандемії, важливо досягти прогресу у врегулюванні протиріч у галузі торгівлі та технологій. Країни також мають співпрацювати з питань пом'якшення наслідків зміни клімату, модернізації міжнародного оподаткування корпорацій, а також заходів з обмеження переказу прибутку в інші країни для отримання податкових переваг, уникнення оподаткування та ухилення від сплати податків.

Гіта Гопінат, яка є економічним радником та директором Дослідницького департаменту Міжнародного валютного фонду (МВФ) у своїй статті «Подолання нерівномірного відновлення економіки» [7] звертає увагу на те, що за останній рік спостерігаються значні інновації в економічній політиці та масивне нарощування підтримки на національному рівні, особливо у країнах із розвинутою економікою, які могли дозволити собі подібні ініціативи. Автор зазначає, що такі масштабні зусилля тепер необхідно зробити на багатосторонньому рівні, щоб забезпечити відновлення економіки та побудувати краще майбутнє.

У міру інтернаціоналізації та глобалізації господарських зв'язків країн зростають міжнародні потоки товарів, послуг, капіталів та кредитів. У світо-

вому господарстві здійснюється цілодобовий перелив грошового капіталу, що формується в процесі національного суспільного відтворення, причому в кожній державі законним платіжним засобом є його національні гроші. У країнах ЄС з 1999 року функціонує грошова одиниця – євро, яка одночасно виконує функції національної та єдиної європейської валюти.

Історично міжнародні валютні відносини сформувалися як сукупність суспільних відносин, що складаються під час функціонування валюти у світовому господарстві. Стан валютних відносин залежить від прогресу відтворення і, своєю чергою, надає йому зворотний вплив (позитивний чи негативний) залежно від ступеня їх стійкості.

Аналізуючи покладені завдання на Міністерство економіки України (раніше – Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства) [8] в межах роботи питань міжнародних валютно-кредитних відносин, необхідно виділити такі: проводить аналіз впливу інструментів валютно-курсової, грошово-кредитної політики на розвиток економіки, розробляє пропозиції щодо підвищення ефективності їх використання для досягнення економічного зростання; проводить аналіз впливу ринку банківських послуг, валютного, фондового, страхового та інших ринків фінансових послуг на економічний розвиток держави. Як головний орган у системі центральних органів виконавчої влади Міністерство економіки України забезпечує формування та реалізує державну зовнішньоекономічну політику, державну політику у сфері розвитку підприємництва.

Висновки. Нині найбільш гостро питання про необхідність перегляду базових положень регулювання міжнародних валютних і фінансових відносин поставила низка валютних криз. Ці явища наочно продемонстрували, що глобальний валютний механізм випередив у своєму розвитку

органи, що займаються регулюванням світової валютної системи, і концепції, якими вони керуються. Відмітимо, що в Україні умови для модернізації валютних відносин ще недостатньо сформовані, що вимагає удосконалення правових норм, надання права Національному банку України бути основним органом валютного регулювання і валютного контролю.

Тож, у період удосконалення валютних відносин та взагалі валютного ринку необхідною умовою стає правильне позиціонування держави та її органів з метою припливу іноземних інвестицій та створення ефективної діючої системи валютного регулювання фінансових потоків.

Установлено, що за останні десятиліття структура міжнародних валютних відносин кардинально змінилася та набула все більшого значення. Як національна валютна політика, так і характер міжнародної валютної системи нині вимагають сучасного наукового роз'яснення. У сьогоденних умовах пандемії функціонування валютної системи на національному рівні, вибір поточного режиму обмінного курсу та його бажаного рівня означає по суті вибір компромісів відповідно до обмежень розподілу фондів коштів. Тиск груп інтересів і політичних сил на внутрішню економічну діяльність країни, структура політичних інституцій і виборчі стимули Верховної Ради України впливають на рішення щодо режиму валютного курсу й рівня валют у країні. Зазначено, що на міжнародному рівні характер міжнародних валютних відносин залежить від стратегічної взаємодії між урядами, зумовленої їхніми внутрішніми національними проблемами й обмеженим міжнародним впливом. Глобальний або регіональний валютний режим із фіксованим курсом, зокрема, вимагає принаймні координації та досить часто чіткої спів-

раці між національними урядами. Найгостріше постають питання про необхідність перегляду базових положень регулювання міжнародних валютних і фінансових відносин.

Зроблено висновок, що нині найгостріше питання про необхідність перегляду базових положень регулювання міжнародних валютних і фінансових відносин поставила низка валютних криз. Такі явища наочно продемонстрували, що глобальний валютний механізм випередив у своєму розвитку органи, що займаються регулюванням світової валютної системи, і концепції, якими вони керуються. Зазначено, що в Україні умови для модернізації валютних відносин ще недостатньо сформовані, а це вимагає вдосконалення правових норм, надання права Національному банку України бути основним органом валютного регулювання та валютного контролю. Тож у період удосконалення валютних відносин і взагалі валютного ринку необхідною умовою стає правильне позиціонування держави та її органів із метою припливу іноземних інвестицій і створення ефективної діючої системи валютного регулювання фінансових потоків.

Ключові слова: міжнародні валютні відносини, валютна політика, міжнародний капітал, монетарні режими, курси валют.

Latkovskiy P. International monetary relations and their impact on the country's monetary policy

It is established that in recent decades the structure of international monetary relations has changed dramatically and has become increasingly important. Today, both the national monetary policy and the nature of the international monetary system require a modern scientific explanation. In today's pandemic situation the functioning of the

monetary system at the national level, the choice of the current exchange rate regime and its desired level means, in essence, the choice of compromises, in accordance with the limitations of the distribution of funds. The pressure of interest groups and political forces on the country's domestic economic activity, the structure of political institutions and the electoral incentives of the Verkhovna Rada of Ukraine dramatically influence on decisions of the exchange rate regime and the level of currencies in the country. It is noted that at the international level the nature of international monetary relations depends on the strategic interaction between governments, due to their internal national problems and limited international influence. A global or regional exchange rate regime with a fixed exchange rate, in particular, requires at least coordination and often clear cooperation between national governments. The most pressing issues are the need to revise the basic provisions of governing international monetary and financial relations.

It is concluded that today the most pressing issue of the need to revise the basic provisions of the regulation of international monetary and financial relations was raised by a number of currency crises. These phenomena have clearly demonstrated that the global monetary mechanism is ahead of the bodies involved in regulating the world monetary system and the concepts by which they are guided. It is noted that the conditions for modernization of currency relations in Ukraine are still insufficient, which requires improvement of legal norms, granting the right to the National Bank of Ukraine to be the main body of currency regulation and currency control. Therefore, in the period of improving foreign exchange relations and the foreign exchange market in general, a necessary

condition is the correct positioning of the state and its bodies in order to inflow foreign investment and create an effective system of foreign exchange regulation of financial flows.

Key words: international monetary relations, monetary policy, international capital, monetary regimes, exchange rates.

Література

1. Gowa J. Public goods and political institutions: trade and monetary policy processes in the United States. *International Organization*. 1988. P. 15–32.

2. Cohen B.J. *Currency Statecraft: Monetary Rivalry and Geopolitical Ambition* by Benjamin J. Cohen. Chicago, University of Chicago Press, 2019. 208 p.

3. The Place of Cryptocurrency in the System of Financial Instruments / A. Hnatovska, O. Manzhosova, A. Marushchak, U. Oleksiy. *Amazonia Investiga*. 2019. Vol. 8. № 24. P. 260–266.

4. Про віртуальні активи : Проект Закону України № 3637 від 11 червня 2020 р. База даних «Законодавство України». URL: https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69110.

5. Марущак А.В. Правові основи контролюючо-наглядних повноважень Національного банку України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Одеса, 2015. 21 с.

6. Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. Харків : Право, 2016. Т. 6 : Фінансове право. 2020. 616 с. С. 31–35.

7. Гопинат Г. Преодоление неравномерного восстановления экономики. 5 апреля 2021 г. Международный валютный фонд. URL: <https://www.imf.org/ru/News/Articles/2021/04/06/Blog-WEO-Ch1-Global-Prospects-Policies> (дата обращения: 02.11.2021).

8. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 31 травня 2021 р. № 547 / Кабінет Міністрів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/547-2021-%D0%BF#Text>

